

Марина Нестеренко,
аспірантка кафедри професійної освіти,
трудового навчання та технологій
Бердянського державного педагогічного
університету

ФЕНОМЕН ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО МОДЕЛЮВАННЯ УРОКУ В СИСТЕМІ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Формулою успіху фахівця будь-якої галузі прийнято вважати таку комбінацію мотиваційних установок, знань і вмінь, які становлять його готовність до виконання різноманітних професійних обов'язків.

Первинну сутність готовності пояснювали як особливий психічний стан особистості що спричиняє поведінку (діяльність) певного характеру та спрямованості (Д. Узнадзе) або пов'язували її з емоційно-вольовим та інтелектуальним потенціалом людини щодо конкретного виду діяльності, і вважали готовність якісним показником саморегуляції поведінки людини (М. Дьяченко, Л. Кандилович, Г. Олпорт).

Готовність в контексті теорії діяльності загалом та професійної зокрема в своїх дослідженнях розглядали В. Пушкін, Г. Гагаєва, Ф. Генев, С. Кубіцький, Л. Нерсеян (галузь спортивної психології), К. Гуревич, В. Моляко, Р. Пенькова, К. Платонов, Л. Разборова, В. Ширинський (готовність до професійної діяльності), С. Кубіцький, В. Пономаренко (галузь військової психології) тощо. У галузі педагогіки в різний час означена проблема ставала предметом наукових пошуків В. Бочелюка, О. Волошенко, С. Воробйової, І. Гавриш, Л. Григоренко, К. Дурай-Новакової, В. Зарицької, Л. Карамушки, Л. Кондрашової, М. Коця, Н. Кузьміної, А. Ліненко, О. Мариновської, О. Пехоти, В. Сластьоніна та інших учених.

Мета нашої роботи – дослідити сутність феномену готовності майбутніх учителів до моделювання сучасного уроку в початковій школі та охарактеризувати структуру цього явища.

Проблема формування готовності педагога початкової школи до різних аспектів професійної діяльності знайшла своє відображення в дослідженнях багатьох учених. Зокрема: Н. Бахмат (до педагогічного моделювання), А. Бистрюкової (до професійного саморозвитку), Т. Водолазської (до моделювання освітнього середовища), Л. Коваль, О. Комар (до технологізації навчального процесу в початковій школі), О. Коханко (до проектування уроку) Д. Пащенко (до гуманістичного виховання учнів), С. Скворцова, Ю. Вторнікова (до професійної комунікації), Т. Шестакової (до професійного самовдосконалення) та інших.

Аналіз робіт зазначених науковців дозволяє стверджувати, що готовність виступає особливим психічним станом особистості

майбутнього вчителя. Він характеризується наявністю алгоритму дій, який дозволяє миттєво включатися та ефективно діяти в будь-якій ситуації. Це багатокomпонентна характеристика особистості, що охоплює мотиваційну, когнітивну та діяльнісну сфери (які відповідають вимогам змісту і умов діяльності) та виступає регулятором і умовою успішної професійної діяльності педагогів.

Готовність вчителя початкової школи розглядається в двох основних аспектах: функціональному та особистісному. За першим – вона розуміється як сукупність певних знань, необхідних для ефективного здійснення діяльності певного роду і сформованих на цій основі вмінь і навичок та засіб їх успішного включення в цю діяльність. У межах другого – особистісного аспекту – трактується як складна інтеграційна якість особистості, структура якої складається з ряду компонентів (мотиваційного, змістового, операційного та ін.).

Обидва ракурси розгляду проблеми мають істотне значення. Вони дозволяють визначити зміст і структуру цього феномену, на підставі чого можливо співвіднести поняття готовності з поняттям професійної компетентності педагога.

Готовність майбутніх учителів початкової школи – це інтегрована особистісно-професійна якість, що характеризує певний рівень розвитку їхньої компетентності, взаємодія компонентів якої забезпечує успішну професійну діяльність, стверджує Л. Коваль [3].

Досліджуючи готовність майбутнього вчителя початкової школи, С. Скворцова та Ю. Вторнікова, в її структурі виділяють мотиваційний (бажання діяти), когнітивний (теоретична обізнаність у змісті діяльності), поведінковий (уміння, навички, досвід діяльності в різноманітних ситуаціях) і ціннісно-смісловий (особистісне ставлення) компоненти [5].

Готовність учителя початкової школи до моделювання уроку являє собою взаємозв'язок 4-х блоків частково-локальних знань і вмінь – первинні знання про моделювальну діяльність учителя (здобуваються при вивченні студентами фундаментальних фахових дисциплін); дидактичні (базові) знання і вміння моделювання уроку (опановуються в процесі вивчення студентами дидактики); спеціально-методичні знання і вміння моделювання уроку (формується під час вивчення методик початкового навчання) та вміння реалізовувати і вдосконалювати створену модель уроку в реальних умовах школи (удосконалюються на фахових спецкурсах, тренінгових заняттях технологічної спрямованості, під час проходження педагогічної практики) [4].

У структурі готовності майбутніх учителів початкової школи до моделювання уроків, Н. Бахмат убачає наступні компоненти: психологічний (особистісні якості, прагнення до моделювання); теоретичний (система знань особливостей уроків у початковій школі та алгоритму їх); практичний (сукупність вмінь, що забезпечують здатність

до моделювання в професійній діяльності). Теоретична і практична готовність вчителя до моделювання уроку в початковій школі передбачає оволодіння аналітико-прогностичними та проектними вміннями [1].

У структурі готовності майбутніх учителів початкової школи до моделювання уроків, на нашу думку, доцільно виокремити такі складові: мотиваційний, когнітивний, практичний і аналітичний компоненти.

Мотиваційний компонент означає усвідомлення потреби в повноцінному та багатоаспектному моделюванні уроку, наявність інтересу та бажання студентів до цієї діяльності. *Когнітивний* компонент уявляє собою знання дидактико-методичних основ процесу моделювання уроку, ознайомленість з психологічними основами сприйняття молодшими школярами навчального матеріалу, обізнаність у сучасних технологіях організації навчального процесу на уроці. Рівень розвитку практичних умінь з моделювання уроку, досвід ефективного застосування методичних алгоритмів становить *практичний* компонент. Вершиною сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до моделювання уроків є *аналітичний* компонент, який передбачає як володіння сучасними методами діагностики та контролю навчальної діяльності учнів, так і підготовленість педагогів до професійного самоаналізу з подальшим коригуванням.

Такий підхід до розуміння феномену готовності майбутніх учителів початкової школи до моделювання уроків дозволяє організувати їх професійну підготовку з найбільшою ефективністю, оскільки диференціація компонентів означає відповідну увагу до формування кожного з них. Адже готовність до педагогічної діяльності, не є вродженою якістю особистості вчителя, а виступає результатом саме його підготовки в навчальному закладі.

У своїх подальших наукових пошуках намагатимемося розкрити сутність і структуру дидактико-методичної компетентності майбутніх учителів початкової школи як найвищого рівня розвитку їх готовності до моделювання уроків у процесі фахової підготовки.

Список використаних джерел

1. Бахмат Н.В. Формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до педагогічного моделювання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Бахмат Наталія Валеріївна. – К., 2011. – 222 с.

2. Глузман Н. А. Система формування методико-математичної компетентності майбутніх учителів початкових класів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Глузман Неля Анатоліївна. – Ялта, 2011. – 560 с.

3. Коваль Л. В. Система професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування загальнонавчальних технологій : дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Коваль Людмила Вікторівна. – К., 2010. – 539 с.

4. Коханко О. Г. Формування у студентів знань і вмінь проектування уроку на засадах матрично-модульного підходу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Коханко Оксана Григорівна. – К., 2009. – 248 с.

5. Скворцова С. О. Професійно-комунікативна компетентність учителя початкових класів : монографія / С. О. Скворцова, Ю. С. Вторнікова. – Одеса : Абрикос Компани, 2013. – 290 с.